

## **Regulacja zawodu urbanisty: porównanie europejskie.**

### **Niemcy**

Tytuł zawodowy urbanisty jest chroniony prawem poszczególnych krajów związkowych. Rozwiązanie to wyróżnia Niemcy spośród większości krajów UE, gdzie tytuł ten nie jest jednoznacznie chroniony. Podobnie jak tytuł architekta, tytuł urbanisty może być używany wyłącznie przez zarejestrowanych członków odpowiedniej Izby Architektury i Urbanistyki. Każdy kraj związkowy prowadzi rejestr architektów i urbanistów, nie ma natomiast centralnego rejestru na poziomie federalnym. Wpis na listę urbanistów wiąże się z wymogiem posiadania odpowiedniego wykształcenia akademickiego, zazwyczaj co najmniej 4-letniego oraz doświadczenia zawodowego zazwyczaj w wymiarze co najmniej 2 lat.

### **Zjednoczone Królestwo i Irlandia**

Warunkiem dostępu do wykonywania zawodu urbanisty jest uznanie kwalifikacji przez organ certyfikujący: Królewski Instytut Urbanistyczny (Royal Town Planning Institute). Stowarzyszenie otrzymało tzw. królewski przywilej (*royal charter*)<sup>1</sup> w roku 1959. Podstawowe kwalifikacje zdobyć można poprzez jedną z oferowanych przez Instytut form kształcenia:

- dzienne studia czteroletnie,
- studia podyplomowe dla absolwentów kierunków: geodezja, architektura, statystyka, geografia lub środowisko,
- studia podyplomowe metodą e-learningu oferowane przez konsorcjum uczelni wyższych.

Aby zostać członkiem Instytutu, oprócz ukończenia jednego z powyższych kursów, należy wykazać się co najmniej dwuletnim odpowiednim doświadczeniem zawodowym. Osoby posiadające wykształcenie wyższe oraz udokumentowane 10-letnie doświadczenie zawodowe związane z planowaniem przestrzennym mogą być przyjęte w poczet członków Instytutu bez odbycia jednego z powyższych kursów o ile program ukończonych studiów związany był częściowo z urbanistyką.

W roku 2012 Instytut liczył 23 tys. członków z kraju i zagranicy. Członkowie RTPI mogą wykonywać swój zawód również w Irlandii, gdzie funkcjonuje analogiczny Irlandzki Instytut Planistyczny. Instytut jest niezależną organizacją zawodową reprezentującą większość zawodowych urbanistów zaangażowanych w planowanie przestrzenne w Irlandii. Spełnia również rolę przedstawiciela branży w lobbingu wobec rządu w kwestiach dotyczących legislacji i polityki planistycznej na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

---

<sup>1</sup> Królewskie przywileje (*royal charters*), nazywane w jęz. polskim również edyktami królewskimi lub statutami królewskimi, nadające szczególne prawa lub władzę określonym podmiotom, mają długą tradycję w Anglii. Pierwszy przywilej królewski został nadany miastu Tain w roku 1066, czyniąc z niego najstarszy Królewski Gród w Szkocji, a następny otrzymał Uniwersytet w Cambridge w roku 1231. W przywileju królewskiego, nadanego w roku 1600, a następnie wielokrotnie odnawianego, korzystała Kompania Wschodnioindyjska, który to przywilej nadawał jej monopol na handel z Indiami Wschodnimi. Z przywileju królewskiego korzystają również Bank of England – brytyjski bank centralny czy BBC – brytyjskie media publiczne. Obecnie przywileje królewskie posiadają głównie miasta (nadanie praw miejskich), uniwersytety i stowarzyszenia zawodowe. Z ogólnej liczby ponad 980 przywilejów nadanych przez brytyjską monarchię w użyciu jest wciąż ok. 750 przywilejów.

## **Urbanista – porównania europejskie**

Generalnie europejskie uregulowania w dziedzinie zawodu urbanisty są bardzo podobne do istniejących w Polsce w latach 1984-1994. Bowiem zwykle istnieją regulacje prawne dot. pojęcia zawodu – tzn. zawód urbanisty zwykle jest zawodem regulowanym (wyjątkiem jest tutaj Malta). Poziom tego uregulowania jest jednak różny - np. nie wszędzie jest wymagane wykształcenie kierunkowe, istnieją znaczące różnice w zakresie doświadczenia zawodowego.

Poza Rumunią, gdzie tak jak w Polsce działa samorząd zawodowy - RUR (tj. Registrul Urbiștilor din Romăniă - Rumuński Zarząd Urbanistów), a zawód urbanisty jest chroniony prawnie, działają duże (zwykle o zasięgu ogólnokrajowym i charakterze monopolistycznym) stowarzyszenia/towarzystwa urbanistów, których formę prawną należałoby przyrównać do Polskich stowarzyszeń. Organizacje te działają jako grupy interesu, czasem wręcz jako grupy lobbingowe jak np. w Niemczech, nie są one samorządem, ponieważ zawód ten można wykonywać nie będąc ich członkiem - przy czym samo członkostwo jest bardzo prestiżowe, a tym samym popularne (świadczy o tym m.in. bardzo rozbudowana procedura przyjęcia nowych członków - niektóre ze stowarzyszeń jak np. w Wielkiej Brytanii lub Holandii wymagają wykształcenia uzyskanego w uczelni, która uzyskała pozytywną akredytację z ich strony, przy czym w przypadku Holandii o członkostwo mogą się ubiegać również osoby spoza uczelni z akredytacją, jednak na nieco innych zasadach).

Jak nadmieniono wcześniej, powyższe regulacje są stosunkowo podobne do istniejących w Polsce w latach 1984-1994, kiedy to w procedurze uzyskania "uprawnień do projektowania w planowaniu przestrzennym", szeroko brało udział (istniejące do dziś) Towarzystwo Urbanistów Polskich. Wówczas to od pozytywnej oceny przedkładanego projektu planu przestrzennego wydawanej przez TUP zależał wynik praktyk. Co więcej przedstawiciele TUP zasiadali (obok m.in. przedstawicieli środowisk akademickich) w komisji egzaminacyjnej, przed którą przedkładany był egzamin w dziedzinie uzyskania ww. uprawnień.

## **Holenderskie Stowarzyszenie Urbanistów Miejskich i Planistów**

(hol. Beroepsvereniging van Nederlandse Stedebouwkundigen en Planologen - BNSP)

BNSP to holenderskie stowarzyszenie zawodowe zrzeszające urbanistów miejskich i planistów, założone w 1935 roku jako Stowarzyszenie Urbanistów Miejskich. Do 1998 r. Planiści oraz Miejscy Urbaniści tworzyli osobne stowarzyszenia. Obecnie BNSP zrzesza ok.

1000 indywidualnych urbanistów i planistów. Celem stowarzyszenia jest promowanie dobrej jakości układu przestrzennego kraju, zarówno na obszarach miejskich i wiejskich.

BNSP działa w formie grup roboczych, m.in.:

- Grupa robocza ds. zrównoważonego rozwoju miast
- Grupa robocza ds. Przestrzeni
- Grupa robocza w Europie

### **Stowarzyszenie Planowania Miejskiego Regionalnego i Lokalnego (Niemcy)**

(niem. Vereinigung für Stadt-, Regional- und Landesplanung – SRL)

Jest to stowarzyszenie zrzeszające profesjonalnych planistów przestrzennych, działające na rzecz oraz w ich imieniu. Stowarzyszenie to zrzesza około 2000 członków, wyłącznie osoby fizyczne, specjalistów z zakresu urbanistyki, planowania regionalnego, planowania przestrzennego, planowania transportu, planowania krajobrazu, architektury, geografii, ekologii, inżynierii miejskiej, rolnictwa, prawa, socjologii, ekonomii, nauk o zarządzaniu, a także studentów, którzy przechodzą przez odpowiednie szkolenia.

SRL zajmuje się kontaktem z poszczególnymi krajami związkowymi oraz gminami, jest obecne we wszystkich procedurach legislacyjnych dotyczących planowania przestrzennego. Polega to na udziale w przygotowaniach do postępowań parlamentarnych lub w ramach uwag na temat nowego prawa, przepisów i dekretów, SRL przedstawia wnioski legislacyjne, które dotyczą planistów przestrzennych, takich jak reforma podatku od nieruchomości lub reformy federalizmu.

Zewnętrznie, SRL jest reprezentowane przez siedmioosobową Radę oraz dyrektora zarządzającego. Zaś prace merytoryczne realizowane są w forach tematycznych, grup roboczych i grup projektowych.

SRL jest podzielona na dziewięć grup regionalnych organizacji dbających o interesy swoich członków, rozwiązujących regionalne problemy, oraz opracowujące odpowiednie programy.

Obecnie istnieją grupy regionalne z:

- Badenii-Wirtembergii,
- Bawarii,
- Berlina oraz Brandenburgii,
- Bremy oraz Dolnej Saksonii,

- Hamburga oraz Schleswiga-Holsteina,
- Hesji, Nadrenii-Palatynatu oraz Kraju Saary,
- Meklemburghi-Pomorza Przedniego,
- Nadrenii Północnej-Westfalii,
- Saksonii, Saksonii-Anhaltu oraz Turyngii.

Spośród grup tych wybrani rzecznicy reprezentują je na forum krajowym wraz z podobnymi organizacjami, architektów i planistów izb, stowarzyszeń regionalnych i innych organizacji zawodowych.

SRL organizuje również spotkania, takie jak "Spotkanie Planistów (urbanistów) Regionu Hanower" w ramach, których członkowie spotykają się aby omawiać tematy związane z interesem ogólnym i szczegółowym, oraz celem omówienia kwestii projektów pokrewnych i Urbanistyki w danym regionie.

**Wykaz wymagań kwalifikacyjnych do pełnego członkostwa poszczególnych organizacji, stowarzyszeń, samorządu urbanistów opracowany pod kątem "surowości" wymogów wejścia w ich skład.**

Organizacje z najsurowszymi wymogami wejścia to również te statutowe tzn. działające jako właściwe organy regulujące, upoważnione do wydawania tytułów zabezpieczonych prawnie na rzecz swoich członków. Do tej grupy należy zaliczyć:

- ❖ IPI (i RTPI) w Irlandii;
- ❖ KRIU w Polsce;
- ❖ RUR w Rumunii;
- ❖ TMMOB / SPO w Turcji;
- ❖ RTPI w Wielkiej Brytanii.

Drugą kategorię stanowią organizacje składające się z największej liczby członków, przy czym nie posiadające uprawnień charakterystycznych dla organów regulacyjnych, a zarazem mających surowe kryteria członkostwa w zakresie wykształcenia i doświadczenia zawodowego. Kategoria ta obejmuje:

- ❖ CUB w Belgii;
- ❖ ASSURB we Włoszech;
- ❖ BNSP w Holandii;

- ❖ AETU w Hiszpanii;
- ❖ SFU we Francji;
- ❖ GPA w Grecji;
- ❖ MUT na Węgrzech;
- ❖ AUP w Portugalii;
- ❖ MACP na Malcie (MACP).

Trzecia grupa składa się z organizacji zrzeszających osoby zaangażowane w dziedzinie planowania przestrzennego o profesjonalnym lub edukacyjnym charakterze. Kryteria wejściowe nie są precyzyjnie określone, a gdy decyzja o przyjęciu nowych członków jest ostatecznie w gestii Rady. Grupa tak składać się będzie z następujących organizacji:

- ❖ AUUP w Czechach;
- ❖ SRL w Niemczech;
- ❖ INU we Włoszech;
- ❖ FKP w Norwegii;
- ❖ DUPPS w Słowenii;
- ❖ STPA / UUS w Serbii (STPA).

Ostatnią grupę tworzą dwie organizacje, które aktywnie wspierają tych wszystkich zainteresowanych w zakresie planowania przestrzennego, aby stać się pełnoprawnymi członkami, bez względu na ich tło edukacyjnym lub zawodowym. Do grupy tej należą następujące organizacje:

- ❖ VRP w Belgii;
- ❖ EPU w Estonii.

Ważne jest, aby pamiętać, że powyższa typologia jest bardzo orientacyjna ma zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do określenia, wymagań wstępnych dla pełnego członkostwa w danej organizacji.

## **Francja**

Urbanista nie jest profesją regulowaną prawem. Wykonują ją osoby o wykształceniu architektonicznym po ukończeniu studiów podyplomowych z dziedziny urbanistyki lub osoby, które ukończyły studia wyższe na wydziale geografii oraz dodatkowo studia podyplomowe z dziedziny architektury urbanistycznej.

Tytuł państwowego architekta urbanisty oznacza przynależność do korpusu administracji państwowej. Izba Architektów i Urbanistów Państwa powstała w roku 1993 w wyniku połączenia Francuskiej Izby Architektów Budowlanych oraz Izby Urbanistów Państwa. Rekrutacja członków korpusu odbywa się wyłącznie w drodze konkursu, do którego przystąpić mogą jedynie dyplomowani architekci.

W roku 1998 powstało Biuro Zawodowe Kwalifikacji Urbanistów. Biuro przekształcono w instytucję akredytującą cieszącą się poparciem Stowarzyszenia Merów Francji oraz właściwego Ministerstwa. Biuro podpisało z Ministerstwem stosowną umowę o świadczeniu usług istotnych z punktu widzenia interesu publicznego. Biuro nadaje tytuł zawodowy kwalifikowanego urbanisty jedynie osobom, które praktykują ten zawód jako główny. W zależności od rodzaju wykształcenia wymagany jest odpowiednio długi staż zawodowy. Badanie posiadaczy tytułu urbanisty kwalifikowanego ze względu na sektor zatrudnienia w roku 2006 wykazało zatrudnienie głównie w podmiotach prywatnych 55%, parabolicznych 25%, administracji samorządu terytorialnego 11%, państwowej 6%.

## **Włochy**

Uprawnienie absolwentów urbanistyki do wykonywania czynności z zakresu planowania przestrzennego zostało usankcjonowane dopiero w roku 1996 choć nie oznaczało prawa przynależności do izby samorządu architektów lub inżynierów. Dopiero reforma z roku 2001 stworzyła możliwość przynależności urbanistów do izby architektów. Stanowiło to istotną zmianę w stosunku do regulacji wcześniejszych, według których wyłącznie samorządy zawodowe architektów i inżynierów uznawane były za kompetentne w sprawie regulowania dostępu do zawodu urbanisty. Samorządy te nie były skłonne przyjmować w poczet członków absolwentów studiów urbanistycznych. W wyniku zmian z roku 2001 izba zmieniła nazwę na Izbę Architektów, Urbanistów, Pejzażystów i Konserwatorów. Wprowadzono również regulacje dotyczące egzaminów państwowych umożliwiających uzyskanie tytułu zawodowego Młodszego Planisty oraz Planisty Regionalnego. Egzamin państwowy nie stanowi bezwzględnego warunku wykonywania zawodu urbanisty. Dekret z 2001 r. przewiduje prawo do kontynuowania działalności na dotychczasowych warunkach, dopuszczając w ten sposób wykonywanie zawodu przez osoby, które nie zdały odpowiedniego egzaminu.

## **Hiszpania**

W Hiszpanii zawód urbanisty nie jest zawodem regulowanym. Jest specjalnością włączoną w program studiów na kierunkach architektura i inżynieria lądowa. Dostępne są również kursy podyplomowe, umożliwiające uzyskanie dyplomu specjalisty planowania urbanistycznego. Są one adresowane do absolwentów studiów z dziedziny architektury, inżynierskich, geografii lub prawa.

## **Holandia**

Tytuł zawodowy urbanisty jest w Holandii tytułem chronionym ustawą. Kwalifikacje urbanisty, obok kwalifikacji architekta, architekta krajobrazu oraz projektanta wnętrz określone są postanowieniami *Ustawy o tytule architekta z dnia 7 lipca 1987 r.* Warunkiem wpisu do odpowiedniego rejestru jest posiadanie dyplomu magisterskiego potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Nie wymaga się stażu zawodowego. Wszyscy studenci, którzy uzyskają dyplom po 31.12.2014 r. będą zobligowani do odbycia 2-letniego stażu zawodowego pod kierunkiem architekta wpisanego do rejestru (przygotowywany jest odpowiedni projekt legislacyjny, który ma być przyjęty do końca 2012r.). W dn. 31.12.2011 r w rejestrze zarejestrowanych było 14 233 osób wykonujących zawód architekta , urbanisty, architekta krajobrazu oraz projektanta wnętrz. Około 75 % z nich to profesjonaliści wykonujący zawód architekta.

W 2011 roku do rejestru wpisano 87 urbanistów a także 493 architektów, 25 architektów krajobrazu i ogrodów oraz 97 architektów wnętrz.

Szwajcaria	Urbanista	Kandydaci powinni posiadać wykształcenie stopnia trzeciego (wykształcenie wyższe) od poziomu uznanego przez Akademię, Szkołę Wyższą, Uniwersytet, Wyższą Szkołę Techniczną, Inżynierską (Politechnikę), lub zagranicznych instytucji edukacyjnych uznane za równoważne	2 lub 3 lata w zależności od osiągniętej oceny (stopnia)	REG jest jedyną instytucją prywatną w Szwajcarii akredytowanych do oficjalnego uznania stopni specjalistów w zakresie inżynierii, architektury, przemysłu i środowiska, uzyskanych w szkołach zagranicznych odpowiednich do szwajcarskich stopni
Cypr	Planista	Kandydaci muszą posiadać dyplom Lub stopień uniwersytetu (wykształcenie wyższe) lub inne porównywalne kwalifikacje w dziedzinie naukowo-technicznej które pozwala mu wykonywać zawód w kraju, w którym kwalifikacje te uzyskał, i które są akredytowane przez izbę	Do rejestracji w Izbie wymagane jest posiadanie rocznego praktycznego doświadczenia oraz posiadanie odpowiednich kwalifikacji Uznanych przez izbę	ETEK (Cypryjska Izba Naukowo-Techniczna) jest biegłym doradcą technicznym państwa zrzeszającym wszystkich cypryjskich inżynierów (w tym profesjonalnych projektantów - urbanistów)
Niemcy	Miejski planista (Urban planer)	posiadanie kwalifikacji podyplomowych wymaganych do wejścia do Federalnej Izby Architektów oraz wpis do rejestru planistów danego kraju związkowego (Stadtplanerliste)	Poziom doświadczenia zmienia w zależności od landu, ale zazwyczaj są to co najmniej rok lub 2 lata doświadczenia w planowaniu przestrzennym lub innej powiązanej dziedzinie	Istnieje 15 krajów związkowych w Niemczech, każdy z własną Izba Architektów, która prowadzi ustawowe rejestry urbanistów. W rezultacie poszczególne wymagania poszczególnymi izbami mogą się różnić
Irlandia	Chartered Town Planner (kwalifikowany miejski planista)	Ujęte w „Third Degree Level” w planowaniu przestrzennym z akredytowanym RTPI szkoły planowania	Minimum 2 lata doświadczenia	Tytuł "Chartered urbanista" jest regulowane przez RTPI (Royal Town Planning Institute) . Tylko jej członkowie mogą korzystać Litery MRTPI po nazwie
	Town planer (miejski planista)	Ujęte „Third Degree Level” w planowaniu przestrzennym z akredytowanym IPI szkoły planowania	Minimum 2 lata doświadczenia	Tytuł "urbanista" jest regulowane przez IPI (Irish Planning Institute) i tylko jej członkowie mogą używać liter mipi po nazwie
Holandia	urbanista miejski (Stedenbouwkundige)	Kandydat do wpisu w rejestrze Stedenbouwkundigen musi posiadać wykształcenie wyższe od jednego z instytucji z uznanych przez Stichting lub posiadać porównywalne wykształcenie uzyskanie zagranicą	Brak wymaganego doświadczenia, ale kandydaci nie mający odpowiedniego wykształcenia muszą także zdać egzamin zawodowy, do którego przystąpić mogą mając 7 lat zawodowej doświadczenie.	Architekt, miejski projektantem, architektem krajobrazu lub projektanta wnętrz, który nie spełnia wymogów prawnych może również przystąpić do egzaminu. Zdanie egzaminu jest równoznaczne z uprawnieniem wpisu do rejestru
Polska	Urbanista	wykształcenie wyższe magisterskie, ewent. Uzupełnione studiami podyplomowymi	Odpowiednie doświadczenie w realizacji projektów planów zagospodarowania przestrzennego pod nadzorem członkiem Izby Urbanistów	KRIU wyłącznym organem statutowym. Tytuł "urbanisty " jest prawnie chroniony KRIU prowadzi rejestr urbanistów (członków KRIU)
Rumunia	urbanista	ukończenie studiów podyplomowych lub posiadanie specjalizacji w urbanistyce, architekturze lub wykształcenia w pokrewnych naukach	Minimalne doświadczenie 2 lata lub Minimum 6 lat doświadczenia z innej (pokrewnej) dziedziny	RUR jest wyłącznym organ statutowym .Tytuł "urbanista" jest prawnie chronione. RUR utrzymuje rejestr profesjonalnych urbanistów.
	Mistrz urbanista	uznane 2 lata doświadczenia w mistrzowskim miejskim planowaniu, planowaniu regionalnym oraz planowania krajobrazu, oraz wykształcenie wyższe licencjackie w urbanistyce lub dziedzinach pokrewnych	Minimum 2 lata doświadczenia jako urbanista lub 6 lat doświadczenie w planowaniu	
Słowenia	Główny urbanista	wykształcenie wyższe magisterskie w dziedzinie architektury, planowania krajobrazu, planowania przestrzennego lub pokrewnych dyscyplina	Minimum 5 lub 7 lat w zależności od na zależności od stopnia wykształcenia w zakresie planowania. Ponadto, kandydaci muszą przedstawić pięć poprzednio zakończonych prace planistycznych do ZAPS celem przystąpienia do egzaminu.	Rzeczywista regulacja zawodu następuje w drodze działań podejmowanych przez ZAPS, Krajową Izba architektów i urbanistów. Kandydaci muszą spełniać określone wymagania edukacyjne i doświadczenie w Aby móc przystąpić do egzaminu, który prowadzi do rejestracji w rejestrze zawodowym
	Miejski urbanista			
Anglia	Chartered Town Planner (kwalifikowany miejski planista)	wykształcenie wyższe magisterskie w planowaniu uzyskane w akredytowanych przez RTPI szkołach	Minimum 2 lata doświadczenia	RTPI jest wyłącznym organem statutowym. Od niedawna wprowadziła system ocen profesjonalnej kompetencji dla pełnoprawnych członków